

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

**REKENINGKUNDE
FEBRUARIE/MAART 2018**

PUNTE: 300

TYD: 3 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 18 bladsye en 'n 16 bladsy-antwoordeboek.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur en volg dit noukeurig.

1. Beantwoord AL die vrae.
2. 'n Spesiale ANTWOORDEBOEK word verskaf waarin jy AL die vrae moet beantwoord.
3. Toon AL die bewerkings om deelpunte te verdien.
4. Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
5. Jy mag 'n donker potlood of blou/swart ink gebruik om die vrae te beantwoord.
6. Alle bewerkings moet tot EEN desimale punt getoon word, waar van toepassing.
7. Skryf netjies en leesbaar.

8. Gebruik die inligting in die tabel hieronder as 'n riglyn wanneer jy die vraestel beantwoord. Probeer om NIE daarvan af te wyk NIE.

VRAAG 1: 40 punte; 25 minute	
Onderwerp:	Hierdie vraag integreer:
Debiteureversoening en BTW	Finansiële rekeningkunde Debiteureversoening BTW-berekeninge Bestuur van hulpbronne Interne beheer en etiek

VRAAG 2: 35 punte; 20 minute	
Onderwerp:	Hierdie vraag integreer:
Voorraadwaardasie en Interne Beheer	Bestuur van hulpbronne EIEU en geweegdegemiddelde-waardasie- metodes Interne beheer

VRAAG 3: 45 punte; 25 minute	
Onderwerp:	Hierdie vraag integreer:
Vervaardiging	Bestuursrekeningkunde Produksiekostestaaat Gelykbreekontleding Bestuur van hulpbronne Interne beheer

VRAAG 4: 65 punte; 40 minute	
Onderwerp:	Hierdie vraag integreer:
Balansstaat en Ouditverslag	Finansiële rekeningkunde Begrippe Balansstaat en notas Bestuur van hulpbronne Ouditproses

VRAAG 5: 70 punte; 45 minute	
Onderwerp:	Hierdie vraag integreer:
Vaste Bates, Kontantvloei en Vertolking	Finansiële rekeningkunde Kontantvloeistaat Vertolking van finansiële inligting Bestuur van hulpbronne Vaste bates

VRAAG 6: 45 punte; 25 minute	
Onderwerp:	Hierdie vraag integreer:
Geprojekteerde Inkomstestaaat	Bestuursrekeningkunde Berekeninge Vertolking van begrotingsinligting Bestuur van hulpbronne Interne beheerprosesse

VRAAG 1: DEBITEUREVERSOENING EN BTW**(40 punte; 25 minute)****1.1 DEBITEURE-OUERDOMSANALISE**

Die inligting hieronder het betrekking op Witbank Hardeware.

GEVRA:

1.1.1 Verduidelik waarom die debiteure-ouderdomsanalise as 'n doeltreffende interne beheermaatreël beskou word. Noem EEN punt. (2)

1.1.2 Verduidelik TWEE verskillende probleme wat deur die debiteure-ouderdomsanalise uitgelig word. Verskaf in ELKE geval die naam van 'n debiteur en syfer(s). (6)

INLIGTING:

A. Debiteure word 30 dae gegun om hulle rekeninge te vereffen.

B. Debiteure-ouderdomsanalise op 31 Oktober 2017:

DEBITEURE	KREDIET-LIMIET	BEDRAG VERSKULDIG	HUIDIGE MAAND	30 DAE	60 DAE	90 DAE
Z Zulu	6 000	5 000	2 100	2 900		
P Botha	3 500	4 200	3 800	400		
M Valley	7 000	1 450	500			950
S Walker	13 000	12 500	1 000	3 000	4 500	4 000
O Klein	3 000	3 000	1 900		1 100	
		26 150	9 300	6 300	5 600	4 950
		100%	36%	24%	21%	19%

1.2 DEBITEUREVERSOENING

Inligting uit die rekords van Amber Handelaars vir November 2017 word voorgehou. Enkele foute en weglatings is opgemerk. Sien inligting B.

GEVRA:

1.2.1 Bereken die korrekte Debiteurekontrolesaldo op 30 November 2017. Toon syfers en dui '+', '-' of 'Geen verandering nie' by ELKE aansuiwering aan. (7)

1.2.2 Bereken die korrekte totaal van die debiteurelys op 30 November 2017. (10)

INLIGTING:**A. Saldo's op 30 November 2017 voor foute en weglatings:**

- (i) Debiteurekontrole, R25 700
(ii) Debiteurelys:

	DEBIET	KREDIET
L Nkosi	R5 700	
S Muller	R11 100	
M Welthagen		R1 900
B Sandleni	R15 900	
	R32 700	R1 900

B. Foute en weglatings:

- (i) Die totaal van die Debiteurejoernaal is met R2 700 te min bereken.
- (ii) Rente van R350 moet op die agterstallige rekening van S Muller gehef word.
- (iii) 'n Bedrag van R3 100, ontvang van L Nkosi, is foutief as R1 300 in die Kontantontvangstejoernaal geboekstaaf en as sulks na die Algemene Grootboek en die Debiteuregrootboek oorgeboek.
- (iv) Handelsvoorraad deur B Sandleni teruggestuur, is na die verkeerde kant van sy Debiteuregrootboekrekening oorgeboek, R1 200.
- (v) Geen inskrywing is gemaak vir 'n kredietverkoopfaktuur wat aan M Welthagen uitgereik is nie, R1 500.

1.3 BTW

Die inligting het betrekking op Aqua Winkels vir die BTW-tydperk geëindig 31 Julie 2017. Nomvula Sithole is die eienaar van die onderneming. Alle goedere verkoop, is onderhewig aan 14% BTW.

GEVRA:

1.3.1 Bereken die BTW-bedrag wat op 31 Julie 2017 óf ontvangbaar van is óf aan SAID betaalbaar is. (11)

1.3.2 Nomvula het goedere met 'n merkprys van R35 000 by Beta Verskaffers bestel.

Die verkoopsdirekteur van Beta Verskaffers, Jim Frow, het aangebied om hierdie goedere vir R15 000 aan Nomvula te verkoop, op voorwaarde dat hulle nie 'n faktuur hoef uit te reik nie.

Lewer kommentaar op die aanbod wat Jim gemaak het. Noem TWEE punte. (4)

INLIGTING:

A. Bedrag op 1 Julie 2017 deur SAID verskuldig, R27 200.

B. Bedrae uit die Joernale op 31 Julie 2017:

BESONDERHEDE	BTW UITGESLUIT	BTW- BEDRAG	BTW INGESLUIT
Totale verkope	R495 000	R69 300	R564 300
Aankope van voorraad	159 000	22 260	181 260
Voorraad deur debiteure teruggestuur	15 000	?	17 100
Oninbare skulde	?	?	34 200

C. Die volgende transaksies is nie in berekening gebring nie:

- Voorraad deur eienaar geneem, kosprys R9 000 (BTW uitgesluit).
- BTW op korting wat van verskaffers ontvang is. Totale korting ontvang, beloop R33 630.

VRAAG 2: VOORRAADWAARDASIE EN INTERNE BEHEER**(35 punte; 20 minute)**

2.1 Kies die korrekte woord(e) uit dié wat tussen hakies gegee word. Skryf slegs die woord(e) langs die vraagnommer (2.1.1–2.1.3) in die ANTWOORDEBOEK neer.

2.1.1 Goedere aangekoop word in die deurlopende voorraadstelsel as 'n (bate/uitgawe) vir die onderneming geboekstaaf. (1)

2.1.2 Die (spesifieke-identifikasie/geweegdegemiddelde)-voorraadwaardasie-metode is die geskikste vir unieke produkte met hoë waarde. (1)

2.1.3 Koste van verkope word gewoonlik aan die einde van die finansiële jaar in die (periodieke/deurlopende) voorraadstelsel bereken. (1)

2.2 MONGI HANDELAARS

Jy word voorsien van inligting met betrekking tot Mongi Handelaars. Die onderneming verkoop een soort plastiektafel. Hulle finansiële jaar eindig op 31 Desember. Die onderneming gebruik die EIEU-metode om hulle voorraad te waardeer. Hulle gebruik die periodieke voorraadstelsel.

GEVRA:

2.2.1 Bereken die waarde van die slotvoorraad op 31 Desember 2017 volgens die EIEU-metode. (6)

2.2.2 Bereken die volgende vir die jaar geëindig 31 Desember 2017:

- Koste van verkope
- Bruto wins (8)

2.2.3 Die eienaar oorweeg dit om die voorraadwaardasiemetode na die geweegdegemiddelde-metode te verander.

- Bereken die waarde van die eindvoorraad op 31 Desember 2017 deur die geweegdegemiddelde-metode te gebruik. (6)
- Wat sal die effek op die bruto wins wees indien die eienaar na hierdie waardasiemetode verander? Verskaf syfers. (3)

INLIGTING:**A. Voorraad:**

DATUM	GETAL EENHEDE	PER EENHEID	TOTALE WAARDE
1 Januarie 2017	540	R350	R189 000
31 Desember 2017	440	?	?

B. Aankope en terugsendings in 2017:

Aankope:						
DATUM	GETAL EENHEDE	PER EENHEID	TOTALE AANKOPE	VRAGGELD PER EENHEID	TOTALE VRAGGELD	TOTALE AANKOOPKOSTE
31 Mrt.	550	R370	R203 500		R13 750	R217 250
30 Jun.	900	R380	R342 000		R22 850	R364 850
30 Sep.	500	R350	R175 000	R25	R12 500	R187 500
30 Nov.	300	R400	R120 000	R30	R9 000	R129 000
Totale	2 250		R840 500		R58 100	R898 600
Terugsendings:						
DATUM	GETAL EENHEDE	PER EENHEID	TOTALE TERUGSENDINGS	VRAGGELD PER EENHEID	TOTALE VRAGGELD	
5 Jul.	50	R380	R19 000	0	0	
Hierdie terugsendings is van die aankope van Junie 2017. Daar is geen terugbetaling van vraggeld nie.						

C. Verkope:

2 300 eenhede teen R600 elk = R1 380 000

2.3 INTERNE BEHEER

Jy word voorsien van inligting met betrekking tot Leno Meubileerders. Hulle verkoop tafels, stoele en beddens slegs vir kontant. Die eienaar is bekommerd dat die syfers verskaf, swak interne beheer en besluitneming toon.

Identifiseer EEN probleem vir elke produk. Haal syfers aan. Gee in ELKE geval raad oor hoe om die probleem op te los.

(9)

INLIGTING:**Inligting uit die rekords vir die finansiële jaar:**

	TAFELS	STOELE	BEDDENS
Aanvangsvoorraad (eenhede)	50	209	300
Eenhede aangekoop	670	2 390	380
Eenhede verkoop	600	2 400	480
Eenhede volgens fisiese telling by jaareinde	90	199	200
Verkoopprys per eenheid	R1 500	R800	R3 000
Totale verkope (bedrae werklik gedeponeer)	R900 000	R1 800 000	R1 440 000

VRAAG 3: VERVAARDIGING**(45 punte; 25 minute)****3.1 GLAMOUR ROKSKEPPINGS**

Glamour Rokskeppings vervaardig een soort damesrok. Die finansiële jaar het op 28 Februarie 2017 geëindig.

GEVRA:

3.1.1 Stel die Produksiekostestaat op vir die jaar geëindig 28 Februarie 2017. (21)

3.1.2 Bereken die netto wins vir die jaar geëindig 28 Februarie 2017. (7)

INLIGTING:

A. Voorraadsaldo's, onder andere, geneem uit die Algemene Grootboek:

	28 FEBRUARIE 2017	1 MAART 2016
Goedere-in-bewerking-voorraad	?	R76 000
Klaarproduktevoorraad	R190 000	R110 000

B. Inligting geneem uit die finansiële rekords op 28 Februarie 2017:

Administrasiekoste	R259 010
Grondstofkoste/Direkte materiaal koste	918 550
Fabrieksbo-koste	227 240
Verkoop- en verspreidingskoste	410 000
Netto lone aan fabriekwerkers betaal (direkte arbeid)	753 300
SAID: LBS	48 600
WVF-aftrekkings	1%
Verkope	?
Koste van verkope	1 860 000

C. Die volgende inligting is nie in berekening gebring nie:

- 'n Probleem met betrekking tot die waardasie van die eindvoorraad van grondstowwe is geïdentifiseer: 5 000 meter materiaal voorhande, met 'n eenheidskoste van R2,75 per meter, is foutiewelik as R3,80 per meter geboekstaaf. Dit moet reggestel word.
- Huuruitgawe is uit die bostaande syfers weggelaat. Totale huur wat vir die finansiële jaar betaal is, het R87 100 beloop. Die huur vir Maart 2017 is vooruit betaal. Die huur is op 1 Desember 2016 met R650 verhoog. 80% van hierdie uitgawe moet aan die fabriek toegeken word en die res moet as 'n kantooruitgawe beskou word.
- Die werkgewer dra 1% namens die werknemers tot WVF by.

D. Die onderneming gebruik 'n winsopslagpersentasie van 75% op kosprys. Spesiale kortings van R85 000 is gedurende die finansiële jaar aan kontantklante gebied wat op grootmaat aangekoop het.

3.2 LIGHTING SOLUTIONS

George Mkize is die eienaar van Lighting Solutions, 'n vervaardigings-onderneming wat een soort energiebesparende gloeilamp vervaardig. Die finansiële jaar het op 31 Desember 2017 geëindig.

LET WEL:

- Produksie word gebaseer op bestellings ontvang; daarom is daar geen saldo's vir goedere-in-bewerking nie.
- Die huidige inflasiekoers is 8%.

GEVRA:

- 3.2.1 Bereken die fabrieksbokoste per eenheid vir die jaar geëindig 31 Desember 2017. (2)
- 3.2.2 Verduidelik waarom George nie bekommerd sal wees oor die toename van 28,1% in die totale veranderlike koste van R936 000 na R1 200 000 nie. (3)
- 3.2.3 Gee TWEE redes vir die toename in die verkoop- en verspreidingskoste per eenheid. (2)
- 3.2.4 George wil weet of die produksievlak vir hierdie finansiële jaar bevredigend is.
- Bereken die gelykbreekpunt vir die jaar geëindig 31 Desember 2017. (4)
  - Lewer kommentaar op die produksievlak vir 2017. Noem TWEE punte. Haal syfers aan. (4)
- 3.2.5 Lighting Solutions oorweeg dit om grondstowwe in te voer omdat dit goedkoper en van 'n hoër gehalte is. Noem TWEE aspekte wat hulle moet oorweeg voordat hulle hul besluit finaliseer. (2)

INLIGTING:

Inligting uit die rekords van Lighting Solutions op 31 Desember:

	2017		2016	
	TOTAAL (R)	EENHEIDS-KOSTE (R)	TOTAAL (R)	EENHEIDS-KOSTE (R)
Vaste koste:	575 000	11,50	428 400	10,20
Fabrieksbokoste	395 000	(3.2.1)	310 800	7,40
Administrasiekoste	180 000		117 600	2,80
Veranderlike koste:	1 200 000	24,00	936 600	22,30
Direkte materiaalkoste	435 000	8,70	344 400	8,20
Direkte arbeidskoste	560 000	11,20	441 000	10,50
Verkoop- en verspreidingskoste	205 000	4,10	151 200	3,60
Verkoopprijs per eenheid	R45,00		R41,50	
Getal eenhede vervaardig en verkoop	50 000		42 000	
Gelykbreekpunt (eenhede)	?		22 313	

VRAAG 4: BALANSSTAAT EN OUDITVERSLAG**(65 punte; 40 minute)**

- 4.1 Kies 'n beskrywing in KOLOM B wat by die term in KOLOM A pas. Skryf slegs die letter (A–E) langs die vraagnommer (4.1.1–4.1.5) in die ANTWOORDEBOEK neer.

KOLOM A		KOLOM B	
4.1.1	Inkomstestaat	A	'n verduideliking van die bedrywighede van die maatskappy gedurende 'n finansiële jaar
4.1.2	Balansstaat	B	toon of die aandeelhouders op die finansiële state kan staatmaak, of nie
4.1.3	Kontantvloeistaat	C	toon die wins/verlies van die maatskappy vir die jaar
4.1.4	Direkteursverslag	D	toon die uitwerking van die bedryfs-, finansierings- en beleggingsaktiwiteite op die kontantmiddele
4.1.5	Onafhanklike ouditeursverslag	E	toon die netto waarde van die maatskappy

(5 x 1)

(5)

4.2 **ORBIT BPK.**

Verwys na die inligting uit die rekords van Orbit Bpk. vir die finansiële jaar geëindig 30 Junie 2017.

GEVRA:

- 4.2.1 Stel die volgende notas tot die Balansstaat op:

(a) Gewone aandelekapitaal (8)

(b) Behoue inkomste (11)

- 4.2.2 Voltooi die Balansstaat op 30 Junie 2017. Waar notas nie gevra word nie, toon ALLE bewerkings tussen hakies. (28)

- 4.2.3 Die HFB (hoof- finansiële beampte), Barry Wright, het die maatskappy oortuig om gedurende die volgende finansiële jaar 'n verdere 400 000 aandele by 'n nabye familielid terug te koop. Barry besit tans 1 904 400 aandele in hierdie maatskappy, wat 46% van die uitgereikte aandele is.

As 'n aandeelhouer, verduidelik jou bekommernis oor die voorgestelde terugkoop van aandele. Verskaf berekeninge om jou bekommernis te ondersteun. (6)

INLIGTING:**A. Uittreksel uit die boeke op 30 Junie 2017:**

Vaste/Tasbare bates (drawaarde)	?
Vaste deposito: Marokko Bank	380 000
Gewone aandelekapitaal (1 Julie 2016)	3 150 000
Behoue inkomste (1 Julie 2016)	874 000
Bank (gunstig)	250 700
Lening: Helping Bank	302 400
Handelsvoorraad	478 000
Debiteurekontrole	317 000
Krediteurekontrole	239 800
Inkomste vooruit ontvang	6 600
SAID: Inkomstebelasting (voorlopige betalings)	390 000
Dividende op gewone aandele (tussentydse dividende)	630 000

B. Aandelekapitaal:

- Die onderneming het 'n gemagtigde aandelekapitaal van 6 000 000 aandele.
- 70% van die aandele is reeds op 1 Julie 2016 uitgereik.
- 60 000 gewone aandele is op 1 Desember 2016 by 'n ontevrede aandeelhouer teruggekoop. Die maatskappy het R3,50 per aandeel betaal. Dit is op 1 Desember 2016 betaal en geboekstaaf.

C. 'n Finale dividend van 22 sent per aandeel is op 30 Junie 2017 verklaar. Slegs aandele in die aandeleregister kwalifiseer vir finale dividende.

D. Die volgende aansuiwerings is nog nie in berekening gebring nie:

- Voorsiening vir oninbare skulde is op 5% van die uitstaande debiteure vasgestel.
- Versekering het 'n jaarlikse premie van R31 800 ingesluit, wat vir die tydperk 1 Oktober 2016 tot 30 September 2017 betaal is.

E. Die leningstaat van Helping Bank toon die volgende:

Saldo op 1 Julie 2016	R480 000
Terugbetalings gedurende finansiële jaar (rente ingesluit)	R177 600
Rente gekapitaliseer	R57 600
Saldo op 30 Junie 2017	?

R40 000 van die lening sal in die volgende finansiële jaar terugbetaal word.

F. Inkomstebelasting vir die jaar het R408 800 beloop. Dit is op 28% van die reggestelde netto wins bereken.

4.3 OUDITVERSLAG: DF ONDERNEMINGS BPK.**GEVRA:**

4.3.1 Kies die korrekte woord(e) uit dié wat tussen hakies gegee word. Skryf slegs die woord(e) langs die vraagnommer (4.3.1(a)–4.3.1(b)) in die ANTWOORDEBOEK neer.

(a) Die ouditverslag word deur die (interne/eksterne) ouditeur voltooi. (1)

(b) Die (direkteure/aandeehouers/ouditeurs) is vir die voorbereiding van die finansiële state verantwoordelik. (1)

4.3.2 Verwys na die ouditverslag hieronder.

(a) Die ouditverslag hieronder dui 'n (gekwalifiseerde/ ongekwalifiseerde) mening aan. (1)

(b) Verduidelik waarom die aandeehouers oor hierdie ouditverslag bekommerd moet wees. Noem TWEE punte. (4)

INLIGTING:**UITTREKSEL UIT DIE OUDITVERSLAG VAN DF ONDERNEMINGS BPK.****Basis vir Kwalifisering van Mening**

Brondokumente vir uitgawes ten bedrae van R550 000 kon nie opgespoor word nie.

Ouditmening

Na ons mening, behalwe vir die gevolge van die onbevestigde uitgawes beskryf in die paragraaf **Basis vir Kwalifisering van Mening**, is die finansiële state 'n redelike voorstelling van die finansiële posisie van die maatskappy op 30 Junie 2017 en die resultate van hulle bedrywighede en kontantvloei vir die jaar geëindig, in ooreenstemming met die Internasionale Finansiële Verslagdoeningstandaarde, en op die wyse soos deur die Maatskappywet (Wet 61 van 1973) van Suid-Afrika voorgeskryf.

VRAAG 5: VASTE BATES, KONTANTVLOEI EN VERTOLKING**(70 punte; 45 minute)****MAFOKO BPK.**

Die gegewe inligting het betrekking op Mafoko Bpk. vir die finansiële jaar geëindig 28 Februarie 2017.

GEVRA:**5.1 Verwys na Inligting A en Inligting B.**

Bereken die ontbrekende bedrae aangedui deur **(a)** tot **(c)** in die Vastebate-nota. (15)

5.2 Bereken die volgende bedrae in die Kontantvloeistaat:

5.2.1 Inkomstebelasting betaal (5)

5.2.2 Dividende betaal (3)

5.2.3 Netto verandering in kontant- en kontantekwivalente (4)

5.3 Voltooi die afdeling Kontantgevolge van Finansieringsaktiwiteite van die Kontantvloeistaat. (10)

5.4 Bereken die volgende finansiële aanwysers op 28 Februarie 2017:

5.4.1 Skuld-ekwiteit-verhouding (3)

5.4.2 Verdienste per aandeel (in sent) (3)

5.4.3 Opbrengs op gemiddelde aandeelhouersbelang (OOAB) (5)

5.5 Verduidelik waarom die direkteure gevoel het dat die 630 sent wat vir die terugkoop van die aandele aangebied is, 'n regverdige prys was. Haal TWEE finansiële aanwysers met syfers aan. (4)

5.6 Die direkteure het die dividenduitbetalingsbeleid vir die huidige finansiële jaar hersien.

5.6.1 Bereken die persentasie verdienste wat as dividende vir elke jaar verdeel is om hierdie verandering te toon. (4)

5.6.2 Gee EEN rede waarom die direkteure hierdie besluit geneem het. (2)

5.6.3 Verduidelik waarom die aandeelhouers dalk nie met die opbrengs wat hulle verdien het, tevrede sal wees nie. Haal 'n finansiële aanwyser of syfer(s) aan. (3)

5.7 Die Kontantvloeistaat toon enkele belangrike besluite wat die direkteurs geneem het.

Behalwe vir die dividende, identifiseer DRIE goeie besluite. Verduidelik die effek van elke besluit op die maatskappy. Haal syfers aan. (9)

INLIGTING:**A. Inligting uit die finansiële state op 28 Februarie:**

	2017 R	2016 R
Waardevermindering	?	?
Rente-uitgawe	123 000	126 500
Netto wins voor inkomstebelasting	422 500	157 500
Netto wins na inkomstebelasting	295 750	113 400
Vaste bates (drawaarde)	4 934 450	3 993 390
Aandeelhoudersbelang	4 375 250	3 135 000
Gewone aandelekapitaal	4 117 500	3 000 000
Behoue inkomste	257 750	135 000
Niebedryfslaste	750 000	1 300 000
Vorrade (slegs Handelsvoorraad)	288 000	363 000
Debiteure	318 000	254 000
Krediteure	287 000	367 000
Kontant- en kontantekwivalente	2 500	245 000
Oortrokke bankrekening	27 500	-
SAID: Inkomstebelasting	5 200 (Kt.)	3 390 (Kt.)
Aandeelhouders vir dividende	98 000	50 000

B. Vastebatenota:

Vaste bates bestaan slegs uit Geboue en Toerusting.

	GEBOU	TOERUSTING
Drawaarde (01/03/2016)	2 866 990	1 126 400
Kosprys (01/03/2016)		2 200 000
Opgehoopte waardevermindering (01/03/2016)		(1 073 600)
Bewegings:		
Toevoegings	(a)	300 000
Verkope		(c)
Waardevermindering		(b)
Drawaarde (28/02/2017)		1 058 520
Kosprys (28/02/2017)		
Opgehoopte waardevermindering (28/02/2017)		

- Bykomende toerusting is op 1 Junie 2016 aangekoop.
- Uitbreidings van die gebou is op 31 Augustus 2016 voltooi.
- Ou toerusting is op 28 Februarie 2017 teen drawaarde verkoop.
- Toerusting word teen 20% p.j. volgens die verminderdesaldo-metode verminder.

C. Aandelekapitaal en dividende

- Die maatskappy is met 'n gemagtigde aandelekapitaal van 1 000 000 gewone aandele geregistreer.
- Op 1 Maart 2016 is 500 000 aandele reeds uitgereik. 'n Verdere 200 000 aandele is op hierdie datum uitgereik.
- 'n Tussentydse dividend van R70 000 is op 31 Augustus 2016 betaal.
- 25 000 gewone aandele is op 28 Februarie 2017 teen R6,30 per aandeel uit die boedel van 'n oorlede aandeelhouer teruggekoop. Die gemiddelde uitreikprys op hierdie stadium was R6,10.
- 'n Finale dividend is op 28 Februarie 2017 verklaar.

D. Finansiële aanwysers op 28 Februarie:

	2017	2016
Skuld-ekwiteit-verhouding	?	0,4:1
Verdienste per aandeel	?	23 sent
Dividend per aandeel	24 sent	20 sent
Opbrengs op gemiddelde aandeelhouersbelang	?	3,6%
Opbrengs op totale kapitaal aangewend	11,4%	6,4%
Netto batewaarde per aandeel	648 sent	627 sent
Markprys van aandele (die JSE)	640 sent	630 sent
Rentekoers op lenings	12%	11%
Rente op vaste deposito's	9%	8%

VRAAG 6: GEPROJEKTEERDE INKOMSTESTAAT**(45 punte; 25 minute)**

Jy word voorsien van inligting met betrekking tot Mabuso Outo-herstelwerk vir die tydperk 1 Maart 2018 tot 30 April 2018. Die onderneming word deur Vusi Mabuso besit.

- Alle transaksies is streng kontant.
- Die finansiële jaar eindig op 30 April elke jaar.
- Die onderneming herstel voertuie waarvoor hulle diensfooie hef.
- Indien die herstelwerk nuwe onderdele vereis, word dit afsonderlik op elke klant se rekening gesit.
- Verbruiksgoedere word vir die herstel van voertuie gebruik. Hierdie items is gratis.

GEVRA:

6.1 Bereken die:

- 6.1.1 Winsopslagpersentasie op onderdele gebruik in die Geprojekteerde Inkomstestaat vir Maart 2018 (3)
- 6.1.2 % afname in die diensfooie-inkomste wat in April 2018 verwag word (3)
- 6.1.3 Bykomende ruimte (in vierkante meter) wat die onderneming vanaf April 2018 sal huur (4)
- 6.1.4 Rentekoers op die vaste deposito (5)

6.2 Lewer kommentaar op die beheer van voorraad en verduidelik hoe Vusi beoog om dit reg te stel. Haal syfers aan. (4)

6.3 Vusi oorweeg veranderinge aan die vaste bates wat deur die onderneming besit word.

- 6.3.1 Vusi dink daaraan om die sakeperseel te koop eerder as om dit te huur. Noem EEN voordeel en EEN nadeel van hierdie opsie. (4)
- 6.3.2 Vusi bied 'n gratis afleweringdiens van onderdele aan klante, maar beplan om hierdie diens op 31 Maart 2018 te staak. Noem TWEE punte om hierdie besluit te staaf. (4)
- 6.3.3 Bereken die koste van die nuwe voertuig wat hy beplan om op 1 April 2018 aan te koop. (4)

6.4 **Verwys na Inligting E.**

Jy word voorsien van die geprojekteerde en werklike syfers vir Februarie 2018. Haal syfers in jou verduideliking in ELKE geval hieronder aan.

- 6.4.1 Verduidelik of Water en elektrisiteit goed beheer is, of nie. (3)
- 6.4.2 Verduidelik of jy met Vusi se besluit saamstem om nie die volle begroting vir Advertensies te gebruik nie. (3)
- 6.4.3 Verduidelik of Verbruiksgoedere goed beheer is, of nie. (4)
- 6.4.4 Verduidelik hoe Vusi se besluit oor die winsopslagpersentasie op onderdele die onderneming beïnvloed het. (4)

INLIGTING:**A. Uittreksel uit die Geprojekteerde Inkomstestaat vir die tydperk 1 Maart 2018 tot 30 April 2018:**

	MAART 2018	APRIL 2018
	R	R
Diensfooi-inkomste van klante	150 000	136 500
Wins op verkope van onderdele	22 875	31 500
Verkope	53 375	76 500
Koste van verkope	(30 500)	(45 000)
Ander bedryfsinkomste		
Wins op verkoop van afleweringvoertuig	8 000	0
Bruto bedryfsinkomste		
Bedryfsuitgawes		
Huuruitgawe (sien B hieronder)	6 000	9 200
Water en elektrisiteit	5 200	5 200
Motorvoertuiguitgawes	7 500	1 500
Veiligheidsuitgawes	5 000	9 200
Advertensies	4 700	4 700
Verbruiksgoedere (gebruik vir hersteldiens)	30 000	30 000
Herstel en instandhouding van toerusting	15 000	0
Waardevermindering op voertuie (sien D hieronder)	3 000	9 000
Waardevermindering op toerusting	1 500	1 500
Handelsvoorraadtekort	14 000	2 000
Bedryfswins		
Rente op vaste deposito (sien C hieronder)	5 700	2 700
Netto wins		

B. Huuruitgawe word op 'n vaste bedrag per vierkante meter bereken. Die onderneming sal 75 vierkante meter in Maart 2018 huur. Bykomende vloerruimte sal op 1 April 2018, as gevolg van uitbreiding, teen dieselfde tarief gehuur word.

C. 'n Vaste deposito van R450 000 sal op 31 Maart 2018 verval.

D. Voertuie:

ITEM	KOSPRYS	OPGEHOOPTE WAARDE- VERMINDERING: 31/03/2018	WAARDE- VERMINDERINGS- KOERS EN -METODE
Afleweringvoertuig	R240 000	R108 000	15% p.j. op kosprys
Audi Q7	?	0	

Die afleweringvoertuig sal op 31 Maart 2018 verkoop word. Die Audi Q7-voertuig sal op 1 April 2018 aangekoop en deur die eienaar gebruik word.

E. Syfers vir Februarie 2018 verskaf:

	Geprojekteer	Werklik
Water en elektrisiteit (*sien nota hieronder)	R 4 500	R 5 000
Advertensies	4 700	1 800
Diensfooi-inkomste	150 000	127 500
Verbruiksgoedere	30 000	36 450
Verkoop van onderdele	128 700	97 200
Koste van verkope	78 000	54 000
Wins op verkoop van onderdele	50 700	43 200
Winsopslagpersentasie (op kosprys)	65%	80%

*LET WEL: Die water-en-elektrisiteitstarief het vanaf 1 Februarie 2018 onverwags met 15% gestyg.

45

TOTAAL: 300